

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ «М'ЯКИХ» ТА «ЖОРСТКИХ» ЗАГРОЗ

ECONOMIC SECURITY OF THE MODERN ENTERPRISE IN THE CONTEXT OF THE IMPACT OF «SOFT» AND «HARD» THREATS

У статті досліджено процес настання банкрутства підприємства в контексті впливу внутрішніх і зовнішніх чинників. Запропоновано виділити «жорсткі» та «м'які» загрози економічній безпеці сучасного підприємства, які постійно формуються під впливом глобалізаційних процесів. Систематизовано взаємозв'язок «зовнішні чинники – вид локальної кризи – вид зовнішньої загрози – вид економічної безпеки підприємства».

Ключові слова: економічна безпека підприємства, банкрутство, «м'які» загрози, «жорсткі» загрози, «м'яка» безпека, «жорстка» безпека.

В статье исследован процесс формирования банкротства предприятия в контексте влияния внутренних и внешних факторов. Предложено выделить «жесткие» и «мягкие» угрозы экономической безопасности современного предприятия, которые постоянно формируются под влиянием глобальных процессов. Систе-

матизирована взаимосвязь «внешние факторы – вид локального кризиса – вид внешней угрозы – вид экономической безопасности предприятия».

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, банкротство, «мягкие» угрозы, «жесткие» угрозы, «мягкая» безопасность, «жесткая» безопасность.

The process of bankruptcy of an enterprise in the context of the influence of internal and external factors is investigated at the article. It is proposed to highlight the «hard» and «soft» threats to the economic security of a modern enterprise, which are constantly formed under the influence of globalization processes. The interconnection of external factors-the kind of local crisis-the type of external threat-kind of economic security of the enterprise are systematized in the article.

Key words: enterprise economic security, bankruptcy, «soft» threats, «hard» threats, «soft» security, «hard» security.

УДК 658.16

Шацька З.Я.

доцент кафедри бізнес-економіки
Київський національний університет
технологій та дизайну

Христинченко А.А.

магістрант кафедри бізнес-економіки
Київський національний університет
технологій та дизайну

Постановка проблеми. Постійний вплив глобалізаційних процесів та низький рівень економічної безпеки національної економіки приводить до серйозних проблем не тільки в економіці держави, а й на рівні окремих суб'єктів господарювання. Тоді як одні підприємства в таких складних умовах функціонують ефективно, інші знаходяться на межі банкрутства. Світові процеси прискореної глобалізації радикально змінюють форми організації та управління суспільством, виробництвом та споживанням. Змінюються організація і структура управління всередині держави і на між- та наддержавному рівні [4]. Це спричиняє необхідність змін і на рівні окремих суб'єктів господарювання, спричиняє формування нових, раніше не відомих загроз їхній економічній безпеці. Надійний захист економічної безпеки підприємства можливий лише за умови своєчасного виявлення і запобігання як існуючим, так і новим загрозам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

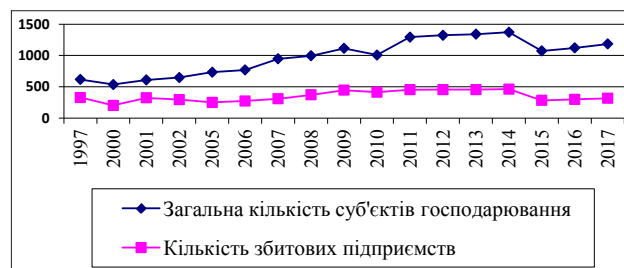
Дослідженням теоретико-методологічних основ формування та функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарювання та детермінантів її розвитку присвячені праці таких вітчизняних учених, як З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, О.В. Іващенко, І.П. Мойсєєнко, В.Л. Ортинський та багато інших. Однак процес глобалізації зумовлює постійне формування нових зовнішніх загроз, які впливають як на світовому рівні, так і на рівні національної економіки держави і на рівні підприємств, порушуючи їхню безпеку, потребують нових досліджень.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні зовнішніх та внутрішніх

загроз нового типу, що перешкоджають забезпеченню економічної безпеки сучасного підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Щорічно в Україні спостерігається поступове збільшення кількості збиткових підприємств: із 328,77 тис. одиниць у 1997 р. до максимальної кількості 462,2 тис. одиниць у 2014 р. Найменша кількість збиткових підприємств припадала на 2000 р. – 202,41 тис. одиниць (рис. 1) [2, с. 56].

Рис. 1. Динаміка загальної кількості та кількості збиткових підприємств в Україні за період 1997-2017 рр. (тис. одиниць) [складено за 5; 6; 7; 8]

У 2016 р. кількість збиткових підприємств становила 298,28 тис. одиниць, що на 47,3% більше порівняно з 2000 р. та на 0,3% – порівняно з 2015 р. Таким чином, кількість збанкрутілих підприємств в Україні починаючи з 1991 і до поточного року становить в середньому понад 30% від загальної кількості підприємств за рік (рис. 2).

Велика кількість збиткових та збанкрутілих підприємств в Україні свідчить не тільки про неможливість адаптації їх до кризових процесів в економіці країни, ускладнення умов функціонування на

ринку, але й про неможливість забезпечення економічної безпеки.

Рис. 2. Частка кількості збиткових підприємств в загальній кількості підприємств за період 1997-2017 рр. [складено за 5; 6; 7; 8]

Рис. 3. Процес настання банкрутства підприємства

Банкрутство є кінцевим результатом діяльності підприємства. Проте воно настає не одразу (рис. 3).

Спочатку на підприємстві виникає низка локальних криз: постачання, виробничо-технологічна, збуту, фінансова, управління персоналом, організаційно-управлінська. Окрема локальна криза чи сукупність локальних криз приводять до втрати підприємством своєї платоспроможності і загрожують економічній безпеці підприємства. Якщо на цьому етапі підприємство не впровадить антикризові заходи, то це приведе до порушення його стабільності функціонування, вплине на можливість адаптації до ринкових умов господарювання, і в кінцевому підсумку через деякий проміжок часу настане банкрутство.

Для запобігання негативним процесам на підприємстві впроваджується система економічної безпеки. Під економічною безпекою підприємства розуміють стан найбільш ефективного використання його ресурсів для запобігання загрозам і забезпечення стабільного функціонування як тепер, так і в майбутньому [1].

Важливою умовою у забезпеченні економічної безпеки є своєчасне оцінювання не тільки внутрішніх, а й зовнішніх чинників впливу ще на етапі виникнення локального кризового стану на підприємстві. Процес глобалізації впливає на ефективність діяльності вітчизняних підприємств.

Важливою умовою у забезпеченні економічної безпеки є своєчасне оцінювання не тільки внутрішніх, а й зовнішніх чинників впливу ще на етапі виникнення локального кризового стану на підприємстві. Процес глобалізації впливає на ефективність діяльності вітчизняних підприємств.

Таблиця 1

«Жорсткі» та «м'які» загрози економічній безпеці сучасного підприємства

Зовнішні чинники	Вид локальної кризи	Вид загрози	Вид економічної безпеки
Зміни попиту та конкуренції в галузі; втрата ринків збуту продукції; зростання кількості реклаमाцій.	криза збуту	жорстка	жорстка
Зміна кон'юнктури ринку; рівень інфляції; нестабільність законодавства; посилення конкуренції; криза галузі; посилення монополізму; політична нестабільність.	фінансова криза	жорстка	жорстка
Складнощі банківських розрахунків з постачальниками; збої у постачанні матеріальних ресурсів та сировини; постачання неякісних сировини, ресурсів та матеріалів.	криза постачання	жорстка	жорстка
Відсутність нових технологій; життєвий цикл продукції і технології; зміна вимог до якості з боку споживачів; науково-технічний прогрес; наявність резервів потужностей у конкурентів; відсутність ефективних кооперативних зв'язків; географічне розташування виробничих потужностей підприємства.	виробничо-технологічна криза	жорстка	жорстка
Недоліки в управлінні персоналом; недостатня мотивація; недостатній рівень кваліфікації та навчання; погані умови праці; застарілість організаційної структури та стилю управління; обмежений доступ до інформації; порушення етики; невідповідність соціальних умов потребам персоналу.	криза управління персоналом	м'яка	м'яка
Взаємна невідповідність розвитку окремих підсистем; невідповідність чисельності та кваліфікації працівників в організаційній структурі; помилки у визначенні пріоритетів та стратегічних напрямів розвитку.	організаційна криза	м'яка	м'яка

емств через систему п'яти груп глобалізаційних чинників, таких як глобальні економічні; глобальні техніко-технологічні; глобальні суспільні; глобальні природно-географічні; глобальні політико-силові чинники. Вони є основними загрозами економічній безпеці вітчизняного підприємства.

Сучасний технологічний, економічний, інформаційний розвиток привів до появи широкого спектру загроз нового типу і підсилив дію вже відомих загроз, таких як тероризм, «неспроможні» держави, розповсюдження зброї масового ураження, кібертероризм та інші. Сучасні безпекові загрози характеризують як «жорсткі» (hard security threats) та «м'які» (soft security threats) [3, с. 7]. Виникнення «м'яких» загроз потребує від підприємства використання заходів «м'якої» безпеки (soft security), «жорстких» загроз – відповідно «жорсткої» безпеки (hard security) (табл. 1).

Якщо на державному рівні «жорстка» безпека включає воєнні та оборонні аспекти національної безпеки держави, то «м'яка» безпека зосереджується на потенційних політичних, соціальних та економічних викликах національній безпеці. Іншими словами, «м'яка» безпека включає до себе практично все, крім суто оборонних питань [3, с. 7]. Для підприємств «жорстка» безпека повинна застосовуватися у разі настання симптомів криз постачання, виробничо-технологічної, збуту та фінансової кризи, тому що саме ці процеси є основою функціонування підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Запровадження поняття «м'які та «жорсткі загрози економічній безпеці» на рівні окремих суб'єктів господарювання дасть змогу сформувати комплекс термінових, першочергових («жорстких») заходів та другорядних («м'яких») заходів економічної безпеки на сучасному підприємстві. Це

дасть змогу підприємству більш оперативно реагувати на виникаючі загрози, швидко їх нейтралізувати або мінімізувати, не розпилюючи зусилля на усунення всіх загроз одночасно, що зменшить ризик настання банкрутства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / [Небава М.І., Міронова Ю.В.] Вінниця: ВНТУ, 2017. 73 с.
2. Ефективність діяльності підприємств в умовах глобалізаційних процесів: монографія / за ред. О.В. Ольшанської, А.О. Мельник, Т.М. Янковець. К.: КНУТД, 2016. 390 с.
3. Парахонський Б.О., Яворська Г.М. Резнікова О.А. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / Б.О. Парахонський, Г.М. Яворська, О. А. Резнікова. К.: НІСД. 2013. 64 с.
4. Старостенко Г.Г., Онишко С.В., Поснова Т.В. Національна економіка [навчальний посібник] / Г.Г. Старостенко, С.В. Онишко, Т.В. Поснова. URL: http://pidruchniki.com/1121091944701/ekonomika/zalezhnist_ekonomichnoyi_bezpeki_vid_globalizatsiynih_protseviv.
5. Статистичний щорічник України за 2000 р. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_Ukr_.htm.
6. Статистичний щорічник України за 2015 р. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm.
7. Статистичний щорічник «Промисловість». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ5_u.htm.
8. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом європейської інтеграції» / авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін., Нац. ін.-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки з питань європ. інтегр. України. К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. 416 с.